

ER NORSKE KOMMUNER BÆREKRAFTIGE?

Norsk kommunedirektørforum

7 september, 2023

Halvard Vike

Universitetet i Sørøst-Norge

INNLEDNING

- Hva betyr det at kommunene er institusjoner, ikke (primært) organisasjoner?
- La oss spørre: Hvilke roller har de spilt i det nordiske eksperimentet?
- Kjennetegn ved demokrati i Norden
- Det økende problemet med institusjoner som ikke kan håndtere befolkningens ambisjoner: Dette har blitt en global, demokratisk utfordring av en helt ny type
- Det komparative og historiske blikket. Ståle Dyrviks *Norsk Økonomisk Historie 1500-1850* som eksempel
- 9 “sensasjoner”: Om kommunenes historiske betydning

T.H. MARSHALL: CIVIL, POLITICAL, AND SOCIAL RIGHTS

Only in Scandinavia, whose social greenhouses brought the welfare state to its luxuriant fruition, was Marshall's vision upheld of egalitarian welfare policy that unified the trinity of rights and gave content to a lowest common denominator of citizenship (Peter Baldwin 1990: 4).

NI KOMMUNALE SENSASJONER 1-5

1: Et homogent institusjonelt system med ekstrem kontinuitet

- Tinget/retten, dugnaden, forhandlinger med statsmakten, representativ, «byråkratisk», ikke repressiv, konservativ
- Etablerte det institusjonelle og substansielle grunnlaget for statsmakten

2: Generalistkommunen

- Sammenheng, ansvar, mange berøringspunkter, ansikt-til-ansikt, bred politisk kunnskap

3: Universalismen

- Uavhengig av status, stor rekkevidde OG høy kvalitet, behovsdrevet, individuell tilpasning, sterke krav, tjenesteintensitet

4: Fellesgoder

- Felles interesser og felles oppgaver, kompromiss/konsensus, Individualisme/kollektivism, kryssende konfliktlinjer, mange «stakeholders»

5: Frihet

- Om frihet til og frihet fra i Norge, det store liberalismeparadokset, konservatismen, grunnleggende infrastruktur, politisering av omsorg, felleskolen

NI KOMMUNALE SENSASJONER 6-9

6: Korrupsjon og integritet

- Byråkrati og lokale identiteter, kryssende konfliktlinjer, politisering, sosial kontroll

7: Spredt makt

- Ustyrlige institusjoner, sterk desentralisering, stor demokratisk sensitivitet

8: Institusjoner uten grenser

- Ansvar og forpliktelse, arbeidslivets tredje verden (bemanning), kapasitetsproblemet – og gjensidigheten

9: Politisk kultur

- Oppsiktsvekkende fravær av moralisme – men samtidig sterk konformitet
- Medlemsmetaforen

AVSLUTNING

- De langsiktige konsekvensene av velferdsstaten er uløselig knyttet til kommunene: «velferdskommunen» har sterk støtte i befolkningen
- For å kunne vite hva bærekraft er må vi vite mer om demokratiets forutsetninger. I Norge finner vi (de viktigste av) dem i kommunene
- Hva er bærekraft? Fellesgoder, gjensidighet, reproduksjon, mekanismer for begrensnig av ulikhet
- Hvordan var den i det hele tatt mulig?
- *Tid for handling og generalistkommunen*: hva er de viktigste, langsiktige spørsmålene? Konsekvensene av å miste/mangle en homogen og sterk kommunesektor
- Hvordan korrigere en stadig sterkere statsmakt? Kort om kapasitetsproblemet